

editörden...

Bu sayımızda klasik edebiyatımızı ele alıyoruz. Bilindiği gibi bu edebiyatın temelleri Türklerin İslamiyeti kabul etmelerinden sonra verdikleri ilk eserlere kadar dayanır. Geniş coğrafyalarda dil bakımından birbirinden az çok farklı gelişen İslamî edebiyat, şüphesiz ki en parlak dönemini 13. yüzyıldan başlamak üzere Osmanlı İmparatorluğunun geniş toprakları üzerinde yaşamıştır. Beş yüzyıldan fazla etkisini sürdüren ve üç kitada toprakları bulunan bir imparatorluğun ihtişamıyla uyumlu görkemli eserler veren klasik edebiyatımızı bazı yönleri ile incelemeye çalışacağız.

Bir toplumu etkileyen kültürel oluşumlar nasıl birden bire ortaya çıkmıyorsa, başka bir kültürel etkiyle de birden bire ortadan yok olmaz. Şiire ağırlık veren klasik edebiyatımızın bugünkü şiirimize –genel anlamda edebiyatımıza- etkileri üzerinde de mümkün olduğu nispette durmaya çalıştık.

Klasik edebiyat, yaygın söyleyişle divan edebiyatı, Tanzimatla birlikte başlayan kültür değişim teşebbüslerine paralel olarak tartışılmaya başlanmıştır. Avrupai bir edebiyat oluşturma gayreti içindeki Tanzimat nesli, damarlarından beslendikleri, onun kalıplarını ve ifade yöntemlerini kullanarak eserler verdikleri hâlde divan edebiyatına sert eleştirilerde bulundular. Zaman zaman ölçünün kaçtığı bu eleştirileri dönemin şartları ile irtibatlandırarak açıklamak mümkündür.

Ancak, bugün hâlâ Tanzimat neslinin divan edebiyatına karşı yönelttiği, birçok bakımdan ilmî olmaktan uzak, bu eleştirilerin kronik bir ön yargıya dönüşerek devam etmesi Divan Edebiyatı Özel Sayısı'nı hazırlama ihtiyacımızın birinci sebebidir.

Eğer kültürümüzün köklerine karşı böyle bir ön yargı varsa bunun enine boyuna sorgulanması ve tartışılması gerekiyordu ki biz bu sayıda bunu yapmaya çalıştık. Zira beş yüz yıllık edebiyatı bir derginin sınırlı sayfaları içinde bütün yönleriyle ele almanın imkânı yoktur. Biz amaçladık ki gençlerimiz, eski edebiyatımızla eğitim çerçevesi içinde bir şekilde irtibatı olan herkes, kültürel varlığımızın hazinelerine bu vesile ile yeniden göz atsın –varsa- ön yargılarını tekrar gözden geçirsin.

egitim | Aylık Eğitim Dergisi | YIL: 7 SAYI: 77-78 TEMMUZ - AĞUSTOS 2006 | ISSN-1302-5600

SAHİBİ Doç. Dr. Hüseyin ÇELİK Millî Eğitim Bakanı	Yayın Kurulu Ethem BARAN Şaban ÖZÜDOĞRU Aysun İLDENİZ Hakkı USLU Dinçer EŞİTĞİN Celal ASLAN Çağrı GÜREL	Dizgi Reyhan İLKER
Genel Yayın Yönetmeni Şadi KESKİN Yayımlar Dairesi Başkanı		Abone / Dağıtım Fikri NAYIR Tel: (0312) 212 76 63 / 14
Yazı İşleri Müdürü Selâmi YALÇIN (selamiyalcin@meb.gov.tr)	Tasarım Banu DAVUN (bdavun@meb.gov.tr)	Baskı Devlet Kitapları Müdürlüğü
		Yönetim Merkezi Yayımlar Dairesi Başkanlığı Teknikokullar/ANKARA http://yayim.meb.gov.tr e-posta: baae@meb.gov.tr Tel: (0 312) 212 81 48 - 213 65 12 Fax: (0 312) 212 81 48

Gönderilen eser ve çalışmalar yayımlansın veya yayımlanmasın, iade edilmez. Yazıların içeriğinden yazarları sorumludur. Yayın Kurulu yazılar üzerinde değişiklik yapabilir. "Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim" adı anılmadan alıntı yapılamaz. Millî Eğitim Bakanlığı Yayımlar Dairesi Başkanlığının 22.12.2005 tarih ve 6088 sayılı oluru ile basılmıştır.
Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları: 4303
Sürelî Yayınlar Dizisi: 213

Dergimizin yıllık abone bedeli 20 YTL (öğretmen ve öğrenciler için 15 YTL)'dir.
Abone bedelinin Ziraat Bankası Şehremini-Istanbul şubesindeki Devlet Kitapları Döner Sermayesi Müdürlüğü'nün 130978 numaralı hesabına yatırılarak makbuzun ve açık adresin Yayımlar Dairesi Başkanlığı Teknikokullar - ANKARA adresine gönderilmesi gerekmektedir.

DİVAN EDEBİYATI*

Agâh Sırrı LEVENT

Divan edebiyatı kaideci bir edebiyattır. Hayatla alâkası azdır. Kitabî ve mücerrettir. Manzum ve mefhum edebiyatıdır vs. Evet... Fakat kaideci, kitabî ve mücerret dediğimiz bu edebiyat nedir? Ne gibi esaslara dayanmakta, hangi vasıfları ve hususiyetleri ihtiva etmektedir?

Her edebiyat, kendi devrinin bir tefekkür, bir tahassüs ve tahayyül kâinatıdır. Kendi devrinin hususiyetlerini, zevklerini, sanat telâkkilerini, hurafelerini, itikatlarını, hakiki ve bâtil bütün bilgilerini taşır. Divan edebiyatımız da, hayatla alâkası ne kadar az olursa olsun, cemiyet hayatının seyrini takip etmekte, onun akislerini taşımaktadır.

Divan edebiyatı mücerret mefhum ve mazmunlarla doludur. Böyle olmakla beraber, bu mücerret dediğimiz mefhumlar ve mazmunlar, o devre ait akîdele, bilgilere ve kanaatlere telhim ve işaret ediyor.

Türkler İslâmiyet'i kabul ettikten sonra, bu yeni dinin câmiası içine girince, benliklerinden ve hususiyetlerinden birçok fedakârlıklar yaptılar. İslâmiyet'in vücuda getirdiği yeni telâkkileri, yeni mefhumları ve yeni bilgileri kabul edip benimsediler.

İslâmiyet, kendi içine giren bütün kavimlere şâmil olmak üzere yeni bir nâs, yeni bir iman ve yeni bir bilgi silsilesi getirmiş oluyor, bu suretle yeni bir fikir manzumesi teessüs etmiş bulunuyordu.

Bu cümleden olarak, Kuran'ın âyetleri toplandıktan sonra, bu âyetlerin şerh ve izahı ile (tefsir), Peygamber'in söyledikleri tespit edilerek (hadis), Kuran ve

hadise istinat ederek dünyevî ahkâmı toplayıp tedvin eden (fıkıh) ilmi meydana çıktı.

Bundan başka, İslâmî meselelerin münakaşasından doğan (kelâm) ilmi ile, İslâm arasındaki fikir ihtilaflarından çıkan (tasavvuf), fikir ve felsefe sistemi olarak teessüs etmiş oldu.

Aristo'dan beri devam eden ilimlerin tasnifine, naklî ilimler de ilâve edilerek yeni bir tasnif meydana geldi.

İşte bütün bu yeni telâkkileri, bu yeni bilgileri asırlarca âlimler izah için uğraşmışlar, şairler de bu fikirlerden mülhem olarak, onları en güzel bir tarzda ifadeye çalışmışlardır.

Daha sonra şarkın kendine mahsus hurafeleri ve itikatları vardır. Şairlerin, bunların tesiri altında kalmaları çok tabîî değil midir?

İşte Divan edebiyatı dediğimiz bu eski edebiyatı anlamak, ancak bunları bilmek ve tanımakla kabil olabilir.

Bu kadar zengin ve çeşitli kaynaklara mâlik olan bu edebiyat esas karakteri itibarıyla kitabî ve mücerret olduğundan, bütün ilmî ve felsefî müdevvenat, Kur'an ve hadis, kıssalar ve mucizeler, tarih ve esatir, bâtil ve hakikî ilimler, bu kaynakların başında gelir. Bunlara, içtimaî hayatın ve çeşitli hadiselerin akisleriyle, o günkü zihniyetten doğan sanat ve telâkkileri ilâve edecek olursak, bu edebiyat, fikrî, hissî ve hayalî cephesiyle meydana çıkmış olur.

* *Divan Edebiyatı*, 2. bsk. 1943